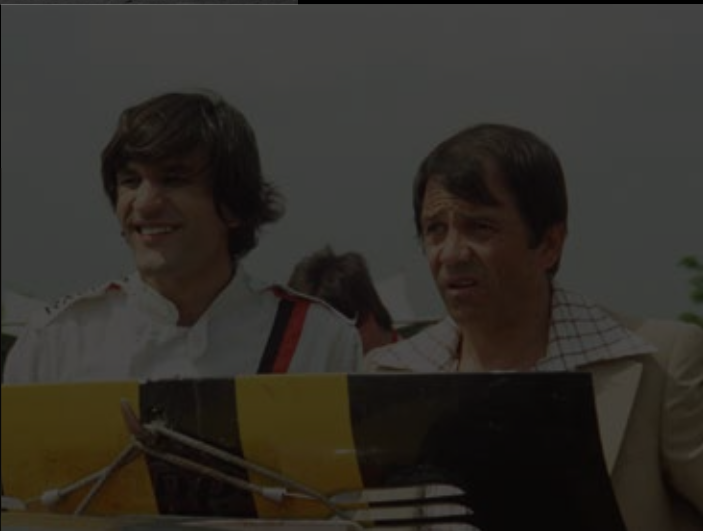
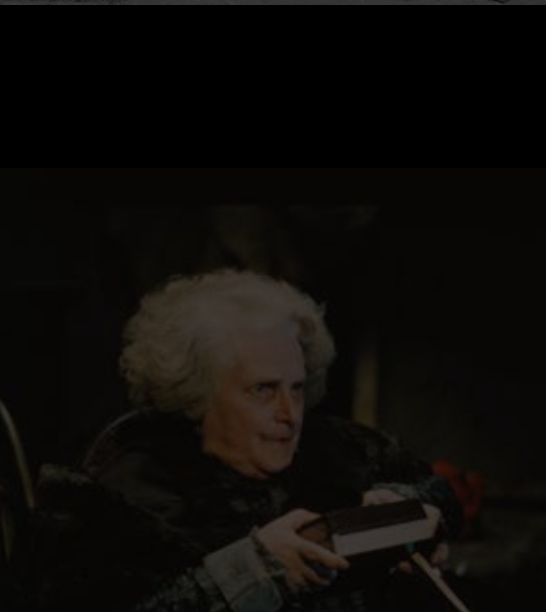

НА
СРПСКИ
ОТ
ФИЛМ

АИСТОЛОГИЈА

ФИЛМ ВО ФИЛМОВИТЕ...

Кога професорот-етнолог Миленко Карановиќ (работел како советник-експерт во филмот СОФКА во 1948 година на Радослав Новаковиќ; татко на режисерот Срѓан Карановиќ) во периодот непосредно по Втората светска војна, запрепастен што работниците ги делкаат катуриите со нитратна филмска лента пред бункерите во Ташмајданскиот Парк, тргнал да види каде завршуваат тие „суровини“, истрагата го довела до два вагони чија дестинација била фабриката за обуки „Борово“ (наследничка на прочуената чешко-канадска компанија „Бата“ пред војната). Нитратната филмска лента се преработувала во материјал од кој биле направени ѓоновите и врвките на патиките на учесниците во младинскиот слет во 1947 година. Карановиќ ги презел филмовите од вагоните и бункерите во кои нацистите за време на војната ги чувале и во 1949 година е формирана Кинотеката, која веднаш се вброила меѓу првите 3-4 сродни европски филмски архиви според богатството од материјал, а Карановиќ станува и прв директор на Југословенската кинотека.

Ако почетоките на Југословенската кинотека биле плод на случајности, нејзиниот подоцнежен развој сигурно не е.

Како што не е ниту историјата на српската кинематографија.

Ова е период во кој дигиталната реставрација на националното и светското филмско богатство е ултимативна задача на сите филмски архиви. Овој избор на класици на српската кинематографија е и своевидна антологија на тоа што понекогаш го нарекуваме „подобро минато“. Поновата филмска продукција секако не е помалку вредна, но српската кинематографија во периодот од крајот на 1960-те до почетокот на 1990-те (ни) се чини како „Периклово доба“, како што тоа го срочи легендарниот филмски автор и книжевник Живоин Жика Павловиќ.

Големината на Југословенската кинотека и српската кинематографија е толку голема што секако нема да застанеме само на оваа ретроспектива, на наше општо задоволство.

Владимир Љ. Ангелов

КЛАСИЦИ НА СРПСКАТА КИНЕМАТОГРАФИЈА: ЗЛАТЕН ПРЕСЕК НА ЕДЕН ФИЛМСКИ ВЕК

Стојан Синадинов

Една кинематографија е онолку добра колку што може да „свари“ различни жанрови, родови и стилови. А еден генерациски или стилски бран во некоја кинематографија е успешен онолку колку што е преплетен со другите уметности – театарот, музиката, сликарството... – бидејќи филмот не е „пуст остров“ во океанот на естетиката.

Токму филмовите во овој избор на дигитално реставрирани класици на српската кинематографија од втората половина на 20-тиот век го покажуваат тоа. Да одиме по хронолошки ред.

ЉУБОВ И МОДА е генерациски „исписник“ со веќе етаблираниот модернизам во литературата, театарот, џез и поп музиката. КОГА ЌЕ БИДАМ МРТОВ И БЕЛ, ЉУБОВЕН СЛУЧАЈ ИЛИ ТРАГЕДИЈАТА НА СЛУЖБЕНИЧКАТА ВО ПТТ И ПЛАСТИЧЕН ИСУС како фиданки на „црното семе“ на реализмот кореспондираат со мрачните тонови во литературата на Мирко Ковач (Mirko Kovač), подоцна и успешен филмски сценарист, или Данило Киш (Danilo Kiš). Но, можеби многу повеќе, со програмските принципи насликани на платната на членовите на прочуената група „Медиала“ – Оља Ивањицки, Леонид Шејка, Миро Главуртиќ, Владимир Величковиќ, Љуба Поповиќ, Урош Тошковиќ, Миодраг Дадо Ѓуриќ (Olja Ivanjicki, Leonid Šejka, Miro Glavurtić, Vladimir Veličković, Ljuba Popović, Uroš Tošković, Miodrag Dado Đurić), меѓу другите – кои трагале по интергалната уметност, вистината во уметноста, посебниот израз, отпорот кон зачмаеноста во општеството...

Од денешен аспект звучи како куриозитет, но Павловиќ во една календарска година – се работи за 1967 година - го сними и БУДЕЊЕ НА СТАОРЦИТЕ (Buđenje rasova), добитник на „Златна арена“ за филм и режија на филмскиот фестивал во Пула, и „Сребрена мечка“ за режија на фестивалот Берлинале. Заедно со филмовите на Александар Петровиќ, Желимир Жилник и Душан Макавеев, меѓу останатите, тие се најзначајните наслови во т.н. „црн бран“ или „нов бран“ во ексјугословенската кинематографија.

Таа 1967 година се смета за една од авторски најзначајните години на ексјугословенската кинематографија, кога е снимен и модернистичкиот изданок на хрватската кинематографија БРЕЗА (Breza) на Анте Бабаја. Има некоја оксиморонска димензија во тој период на ексјугословенската кинематографија во втората половина на 1960-тите и почетокот на 1970-тите години: „реки“ пари се слевале во мастодонтските партизански спектакли (БИТКА НА НЕРЕТВА/ Bitka na Neretvi; СУТЈЕСКА/ Sutjeska), а истовремено тоа е период на процут на „новиот“ („црн“) бран.

Во тој период „новиот/црниот бран“ ги бележи најголемите интернационални дострели за српската кинематографија: Александар Петровиќ со СОБИРАЧИ НА ПЕРДУВИ (Skupljači perja / I Even Met Happy Gypsies) во 1967 ја доби Големата на-

града на жирито и наградата ФИПРЕСЦИ во Кан, а беше номиниран и за „Оскар“ за најдобар странски филм; Желимир Жилник со РАНИ ТРУДОВИ (Rani radovi / Early Works) во 1969 ја освои „Златната мечка“ и наградата на младата публика на Берлиналето. Сепак, по судскиот случај поведен против Душан Макавеев за В.Р. МИСТЕРИИ НА ОРГА(НИ)ЗМОТ (W.R. – Misterije orga(ni)zma / WR: Mysteries of the Organism) од 1971, авторот емигрира од Југославија и снима во Франција, Австралија и Германија, а Стојановиќ по затворската казна веќе никогаш не снимаше филмови, туку беше новинар и политички активист.

Поновите историски истражувања на српската кинематографија го апострофираат режисерот и сценарист Воислав Нановиќ (Vojislav Nanović, 1922–1983) – родениот скопјанец е автор на првиот македонски долгометражен игран филм ФРОСИНА – како предвесник на тој фамозен „црн бран“ во ексјугословенската кинематографија. Нановиќ со неговите наслови од крајот на 1950-тите години на одреден начин го трасира патот на филмовите во кои, наспроти официјалната политика, има многу социјални „црнила“, па затоа е критикуван и практично му е оневозможено да снима. Затоа на почетокот на 1960-тите заминува во САД, каде што работел како режисер и монтажер – и имал неуспешни обиди како продуцент – но заради тешката болест се вратил во татковината кон крајот на 1970-тите. Едно негово сценарио, токму од тој период на политичка непожелност, половина век собирало прашина.

Откако е откриено неговото видување на романот „Нечиста крв“ на Борисав Бора Станковиќ (Borisav Bora Stanković) во 2021 година во режија на Милутин Петровиќ (Milutin Petrović) е снимен филмот и ТВ серијата НЕЧИСТА КРВ: ГРЕВОТ НА ПРЕТЦИТЕ (Nečista krv – greh predaka / Bad Blood), а сценариото го адаптирала Милена Марковиќ (Milena Marković). Резултатот е необичен „вестерн“ во српски и турски народни носии.

Насловите ВЕНЕЦОТ НА ПЕТРИЈА, НАЦИОНАЛНА КЛАСА, ЛАЖЛИВО ЛЕТО ' 68, МАРАТОНЦИТЕ ГО ТРЧААТ ПОЧЕСНИОТ КРУГ, БАЛКАНСКИ ШПИОН и ДАВИТЕЛ ПРОТИВ ДАВИТЕЛОТ се продуцирани во почетокот на 1980-тите години. Не може, а да не се повлече паралела со вистинската експлозија на новите трендови во рокенролот („новиот бран“ на бендовите од Белград, Загреб и Љубљана) и театарот (врвот на БИТЕФ-Белградски интернационален театарски фестивал, ЕУРОКАЗ-Загреб) меѓу останатите уметности, но и мултимедијалноста како израз.

Толкувањето на КОЈ ТОА ТАМУ ПЕЕ како вовед во распадот на поранешна СФРЈ, и МАРАТОНЦИТЕ ГО ТРЧААТ ПОЧЕСНИОТ КРУГ како алегорија за смртта и погребот на Јосип Броз-Тито и жилавоста на геронтократијата – владеењето на старците – во екс-Југославија е веќе апсолвирано. Во КОЈ ТОА ТАМУ ПЕЕ, пак, има еден загадочен лик, старица која во една од почетните сцени седи на крајот на легендарниот изветвен автобус, а потоа ја нема во продолжетокот на сторијата. Наспроти тврдењата дека тоа е, можеби, режисерски превид, поверодостојно е тврдењето дека Шијан преку тој мистериозен лик ја навестува смртта за повеќето од патниците. Секако, и за некогашната заедничка држава СФРЈ.

Повеќе од анегдота на снимањето на филмот е податокот дека среде реализацијата на терен дошле припадници на државните безбедносни служби и на екипата ѝ ја одзеле филмската камера на неколку дена: токму во тој период е погребот на Јосип Броз-Тито и сите камери во земјата биле потребни за документирање на неговиот грандиозен погреб.

МАРАТОНЦИТЕ ГО ТРЧААТ ПОЧЕСНИОТ КРУГ е снимен според истоимената драма на Душан Ковачевиќ која, како и филмот, имаше култен статус на белградската театарска сцена „Атеље 212“. Ја напишал како 23-годишен студент по драматургија, со работен наслов „Човечко месо“ („Ljudsko meso“), огорчен затоа што му била укината стипендијата, па не знаел дали ќе може да продолжи со студиите. Поднасловот на драмата гласи „Десен профил на Белград“ и, за разлика од филмот (кој е снимен 10 години по театарската премиера), се случува во 70-тите години од минатиот век. Во драмата се критикува комунизмот низ сатирична призма, а филмот ја навестува идеологијата на фашизмот. Филмот на Шијан, како и првенецот КОЈ ТОА ТАМУ ПЕЕ, има одлична актерска екипа со антологиски креации и реплики. Шијан и во двата филма многу умешно користи и натуршчици. Еден од нив е Станојло Милинковиќ (Stanojlo Milinković) од село близу Свилајнац, лимар по професија, кој се појавува во 4 филма на Шијан (и во КОЈ ТОА ТАМУ ПЕЕ), познат по кратките, а епски реплики – „Децоо, оооо децооо!“ и „Бушиии, бушиии!“.

МАРАТОНЦИТЕ ГО ТРЧААТ ПОЧЕСНИОТ КРУГ се вистинска „енциклопедија“ на култни реплики, како и другите филмови на Шијан и авторите од тој период. Една од нив е и „Ама го поправил, секоја чест“ („Ala je opravio, svaka mu čast“), која се однесува на крематориумот како нова аквизиција на семејството Топаловиќ. На промоцијата на дигитално реставрираната верзија на филмот Богдан Диклиќ токму со оваа реплика – „Југославе, ама си го поправил“ („Jugoslave, ala si ga opravio“) – го пофалил директорот Југослав Пантелиќ за потфатот на Југословенската кинотека.

Шијан, освен како филмски режисер и професор на белградската академија за филм и поранешната визитинг-професура на филмската школа во Лос Анџелес (САД), е познат и како расен филмски есеист, а во почетокот на 1990-тите беше и директор на Југословенската Кинотека.

Протагонистите на српската кинематографија на почетокот на 1980-тите години се исклучително љубопитни за мултимедијално експериментирање.

Срѓан Шапер играше во ДАВИТЕЛ ПРОТИВ ДАВИТЕЛОТ, беше вокал во реинтерпретацијата на песната „Девојко мала“ од ЛЉУБОВ И МОДА. Во 1990-тите израсна во еден од највлијателните луѓе во српскиот економски и политички маркетинг, а последниве години се јавува како креатор-сценарист на исклучително успешната ТВ серија БЕСА (Besa), која доживеа две сезони, а третата е во најава...

Косценарист на ДАВИТЕЛ ПРОТИВ ДАВИТЕЛОТ е Небојша Пајкиќ (Nebojša Rajkić), интересна интелектуална фигура од белградскиот филмски круг во 80-тите – влијателен филмски критичар, сценарист и професор по монтажа на филмската академија во Белград – а подоцна мошне контроверзен лик заради екстремните политички ставови. Во 1984 година Пајкиќ е сценарист на УНА (според исто-

имениот роман на Момо Капор), во режија на Милош Радивоевиќ (Miloš 'Miša' Radivojević), хит-филм со Раде Шербеџија (Rade Šerbedžija) и Соња Савиќ во главните улоги. Следната 1985 година тој е сценарист на ШЕСТ ДЕНА ОД ЈУНИ (Šest dana juna), во режија на Динко Туцаковиќ (Dinko Tucaković), критичар и историчар на филмот, своевременно управник на Музејот на Југословенската кинотека и еден од најголемите познавачи на филмот во екс Југославија. Главната улога во овој филм ја толкува Небојша Крстиќ (Nebojša Krstić), член на споменатите „Идоли“, инаку лекар по образование, а последниве две децении се занимава со политички маркетинг. Музиката, пак, е на Владимир Влада Дивљан (Vladimir Divljan), „spiritus movens“ (духовен двигател), или едноставно душата на „Идоли“.

Интересно е што во ШЕСТ ДЕНА ОД ЈУНИ Туцаковиќ и Пајкиќ на некој начин ја користат сличната наративна структура што во НАЦИОНАЛНА КЛАСА ја користи Марковиќ: дејствието во првиот случај се случува во шест последователни денови, а драматуршкото единство на времето и просторот во вториот е сместено во седум дена.

Инаку, Пајкиќ важеше за влијателен лик и во музичките кругови, при создавањето на албумот „Одбрана и последните денови“ (Odbrana i poslednji dani) на ВИС „Идоли“ – публикуван во 1982 и прогласен за најдобар музички албум во ексјугословенскиот рокенрол - и белградскиот „нов бран“ во рокенролот, започнат со проектот „Белград пакет-аранжман“ (Beograd Paket Aranžman), во кој освен „Идоли“ учествуваа и „Шарло акробата“ („Šarlo Akrobata“) и „Електрични оргазам“ („Električni Orgazam“).

Овој златен пресек секако не може да мине и без филмовите на некогашните студенти на прочуената филмска академија ФАМУ од „златната“ Прага, Чешка. Филмовите на Срѓан Карановиќ, Горан Марковиќ и Горан Паскаљевиќ се дел од таа неформална „чешка школа“ во ексјугословенската кинематографија – во која спаѓаат и Рајко Грлиќ, Лордан Зафрановиќ, Емир Кустурица... – иако се понекогаш сосем различни според авторските интереси. Токму Марковиќ е автор на интересната документарна проза „Чешката школа не постои“, во која го објаснува тој феномен.

Филмовите во овој избор се дел од стоте антологиски наслови снимени од српски режисери во периодот од 1911 до 1999, а кои во 2016-та беа прогласени за национално добро од големо значење. Тие се дел од проектот „VIP Кинотека“ чија цел е да се сочуваат и заштитат филмовите кои ја одбележале српската кинематографија; процесот на дигитална реставрација на српското филмско наследство реализирано во Одделението за дигитализација и дигитална реставрација при архивот на Југословенската Кинотека во Белград.

Југословенската Кинотека, основана во 1949 година, денес спаѓа во петте најзначајни филмски архиви во светот. Покрај богатата збирка филмови од југословенската и српската национална кинематографија, оваа Кинотека располага и со огромен фонд странски филмови, добиени како размена со другите странски архиви, депонирани од физички и правни лица, како и преземени од широката киноприкажувачка мрежа.

5 МАЈ (ЧЕТВРТОК), 19:00 Ч.**КОЈ ТОА ТАМУ ПЕЕ?****(Ko to tamo peva? / Who is Singing There?)**

Игран филм, Србија

1980, 86 мин., колор, ДЦП

Режија: Слободан Шијан (Slobodan Šijan)

Сценарио: Душан Ковачевиќ (Dušan Kovačević)

Улоги: Павле Вуисиќ, Александар Берчек, Данило Бата Стојковиќ, Бора Тодоровиќ, Драган Николиќ (Pavle Vuisić, Aleksandar Berček, Danilo Bata Stojković, Bora Todorović, Dragan Nikolić)

Во едно село во Србија група патници се качуваат во стариот автобус на фирмата „Крстиќ“ кој вози кон Белград. Таткото Крстиќ (Вуисиќ) е кондуктер, а синот Мишко (Берчек) е возач. Составот на патници е по веќе од шаренолик: пејач на шлагери без слух кој оди на аудиција (Николиќ), господинот Брко, прототип на поклоник на нацистичка Германија (Стојковиќ), воен ветеран од Солунскиот фронт (Миливоје Миќа Томиќ), туберкулозен патник (Боро Стјепановиќ), штотуку венчан пар кој оди на меден месец (Неда Арнериќ и Славко Штимац), ловец-аматер (Ташко Начиќ), двајца Роми музичари (Миодраг и Ненад Костиќ)... По пат наидуваат на безброј пречки кои предизвикуваат урнебесни случки кои го одолговлекуваат патувањето, реализирани низ легендарни дијалошки сцени и во манир на расна комедија на ситуацији. Иако патниците постојано се расправаат меѓу себе, ќе се обединат кога ромските музичари ќе треба лажно да бидат обвинети за кражба. Сето тоа низ креациите на веројатно најдобрата актерска постава некогаш собрана во ексјугословенската кинематографија, која може да се споредува со онаа во вториот игран филм на тандемот Шијан-Ковачевиќ, МАРАТОНЦИТЕ ГО ТРЧААТ ПОЧЕСНИОТ КРУГ. Српска комедија која има култен статус меѓу филмофилите од поранешна Југославија и е прогласен за најдобар филм на 20-от век во некогашната заедничка кинематографија. Првобитното сценарио за КОЈ ТОА ТАМУ ПЕЕ? Било наменето за ТВ филм во траење од 50-тина минути. Филмот се „чита“ како алегорија на малограѓанштината и распаѓањето на Кралството Југославија во априлската војна 1941 година (се случува ден пред нападот на нацистичка Германија), но е и универзална слика на распаѓање на една епоха кој постојано се повторува на просторот на поранешна Југославија. Во духот на филмот, за време на неговото снимање почина Јосип Броз-Тито, па екипата неколку денови останала без камерата која била одземена заради „повисоки државни интереси“, односно документирање на грандиозниот погреб на некогашниот претседател.

Филмот освои дузина награди на фестивалите низ поранешна Југославија и низ светот (награда на публиката во Кан, Гран при во Монреал, Панама, Саламанка и Ротердам). КОЈ ТОА ТАМУ ПЕЕ? е веројатно филм кој изнедрил најмногу култни реплики кои се цитираат и ден денес. Статусот на „филм на векот“ го заслужи и заради оригиналната музика на Воислав „Воки“ Костиќ (Vojislav „Voki“ Kostić) и плакатот на загрепскиот дизајнер Мирко Илиќ (Mirko Ilić), кој подоцна стекна и слава како илустратор за водечките светски весници и магазини.

Возрасна категорија: 12 години**Влезница: 100 денари**

5 MAJ (ЧЕТВРТОК), 21:00 ч.

11 MAJ (СРЕДА), 19:00 ч.

МАРАТОНЦИТЕ ГО ТРЧААТ ПОЧЕСНИОТ КРУГ
(Maratonci trče počasni krug / The Marathon Family)

Игран филм, Србија

1982, 92 мин., колор, ДЦП

Режија: Слободан Шијан (Slobodan Šijan)

Сценарио: Душан Ковачевиќ (Dušan Kovačević)

Улоги: Богдан Диклиќ, Данило Бата Стојковиќ, Павле Вуисиќ, Мија Алексиќ, Јелисавета Сека Сабљиќ, Бора

Тодоровиќ, Зоран Радмиловиќ

(Bogdan Diklić, Danilo Bata Stojković, Pavle Vuisić, Mija Aleksić, Jelisaveta Seka Sabljčić, Bora Todorović, Zoran Radmilović)

Дејството на филмот се одвива во 1935 година во провинциски град во Србија, една година по убиството на кралот Александар Караѓорѓевиќ во атентатот во Марсеј (егзекутор е Владо Черноземски; филмот ги користи документарните снимки од тој настан). Пет генерации на семејството Топаловиќ се занимаваат со погребни услуги во нивното претпријатие. Кај Топаловиќ нема ниту една жена: штом жената ќе се породела со машки наследник, венеела и умира.

Топаловиќи постојано се караат околу наследството што го оставил штотуку починатиот Пантелие Топаловиќ. Најмладиот член на семејството, Мирко (Диклиќ), не сака веќе да биде погребник, туку сака со неговиот дел од наследството да си замине што подалеку. Со него би ја повел и Кристина (Сабљиќ), ќерката на „деловниот партнер“ на семејството Топаловиќ, Били Питон (Радмиловиќ), чија банда ги ископува сандациите од гробиштата и им ги продава на Топаловиќи. Фирмата на семејството Топаловиќ, практично, за неколку децении има направено само два-три сандаци и постојано „ги врти“ низ бизнисот со Били Питон.

Кристина, пак, е пијанист-почетник, свири на кино-проекциите што ги организира „Генка, Гаволот“ (Тодоровиќ), пријател и иден кум на Мирко. И Кристина сонувача за бегство од провинцијата и гламурозна кариера во светот, но не со Мирко, туку со слаткоречивиот Генка. Сестраниот Генка, кој меѓу другото е и филмски снимател, ги наговорува Мирко и Кристина да глумат во неговиот „либерален“ филм со многу еротика, но филмот ќе остане неснимен бидејќи Мирко ќе ги затекне како ги „вежбаат“ сцените во природа.

Во меѓувреме се заоструваат должничко-доверителските односи меѓу Топаловиќи и Били Питон, па и двете страни се подготвуваат за вистинска војна. Разбеснет заради неверството на Кристина, Мирко од слабак станува жесток насилник и лидер на семејството Топаловиќ: кај нив воопшто не се знае кој е чиј син, татко, дедо...

За својот втор филм, режисерот ја доби наградата на жирито во Монреал, Ковачевиќ награда за сценарио на фестивалот во Марсеј, а Јелисавета Сека Сабљиќ „Златната арена“ во Пула за најдобра главна женска улога. Музиката е на Зоран Симјановиќ, а кинематографер на двата филма на тандемот Шијан-Ковачевиќ е Божидар Николиќ (меѓу останатите признанија и награда за животно дело на фестивалот „Браќа Манак“).

Возрасна категорија: 12 години
Влезница: 100 денари

6 МАЈ (ПЕТОК), 19:00 ч.

ЛАЖЛИВО ЛЕТО '68

(Varljivo leto '68 / The Elusive Summer of '68)

Игран филм, Србија

1984, 91 мин., колор, ДЦП

Режија: Горан Паскаљевиќ (Goran Paskaljević)

Сценарио: Гордан Михиќ (Gordan Mihić)

Улоги: Славко Штимац, Данило Бата Стојковиќ, Милосав Мија Алексиќ, Мира Бањац, Ивана Михиќ, Сања Вејновиќ, Неда Арнериќ, Драгана Варагиќ (Slavko Štimac, Danilo Bata Stojković, Milosav Mija Aleksić, Mira Banjac, Ivana Mihić, Sanja Vejnović, Neda Arnerić, Dragana Varagić)

Во летото 1968 година матурантот Петар (Штимац), наспроти очекувањата на неговиот татко Веселин (Стојковиќ), судија во градот, паѓа на матурскиот испит. Него повеќе го интересираат жените, постојано се вљубува, но никако да се случи „вистинската“ љубов. Аптекарката, библиотекарката, пекарката, ќерките на претседателот на судот, професорката по социологија... списокот е долг, но не и трпението на татко му, кој го затвора дома сè додека не го положи испитот.

На страната на Петар е неговиот дедо, пензиониран геометар и чешки студент, вљубеник во животот и жените, за разлика од конзервативниот татко загрижен за угледот и позицијата во општеството. Во малото место пристигнува женски оркестар од тогашна Чехословачка. Петар со помош на комарциските врски на дедо му го полага матурскиот испит, а една симпатична девојка од чешкиот оркестар го плени неговото срце....

ЛАЖЛИВО ЛЕТО '68 е една од најпопуларните и најцитирани комедии во ексјугословенската кинематографија, полна со духовити реплики на еден од најплодните сценаристи Михиќ. Некои од нив се антологиски: „Туѓ леб јаде, а мојот свет ќе го менува“, „Меси сине, меси, нема да ти штети“... се дел од нив. ЛАЖЛИВО ЛЕТО '68 е дел од т.н. „Чешка школа“ во југословенската кинематографија (Паскаљевиќ е дипломец на легендарната ФАМУ од Прага) и освои награди на фестивалите во Бастоја и Орлеан, а учествуваше и во Монреал, Монпелје, Бергамо, Ваљадолид...

Возрасна категорија: 12 години

Влезница: 100 денари

6 МАЈ (ПЕТОК), 21:00 ч.

БАЛКАНСКИ ШПИОН (Balkanski špijun / Balkan Spy)

Игран филм, Србија

1984, 95 мин., колор, ДЦП

Режија: Душан Ковачевиќ, Божидар Николиќ (Dušan Kovačević, Božidar Nikolić)

Сценарио: Душан Ковачевиќ (Dušan Kovačević)

Улоги: Данило Бата Стојковиќ, Мира Бањац, Бора Тодоровиќ, Соња Савиќ, Звонимир Звонко Лепетик (Danilo Bata Stojković, Mira Banjac, Bora Todorović, Sonja Savić, Zvonimir Zvonko Lepetić)

Илија Чворовиќ (Стојковиќ) е средовечен маж кој во младоста минал две години на Голи Оток (1948-1950) како приврзаник на сталинизмот. Еден ден е повикан во полициска станица на рутински разговор: инспекторот се интересира за неговиот потстанар, Петар Јаковљевиќ (Тодоровиќ), кројач кој по две децении поминати во Париз се вратил во татковината за да отвори бизнис.

Илија си оди дома, но сомнежот дека неговиот потстанар можеби е странски шпион не му дава мир. Неговата параноја предизвикана од политичкиот грев во младоста – засилена од помислата дека безбедносните служби (УДБА) можеби повторно го тестираат колку е лојален граѓанин – ќе биде истурена врз сопругата Даница (Бањац) која, пак, се грижи за нивната ќерка Соња (Савиќ), дипломиран стоматолог која веќе неколку години не може да се вработи.

Илија постојано го следи Петар, ги документира неговите средби со разни луѓе и го известува инспекторот кој не го сфаќа сериозно. Илија смета дека државата „зарибала“ и решава со помош на неговиот брат Ѓуро (Лепетик), исто затвореник во младоста заради сталинистички уверувања, да ја разбијат „странската терористичка организација“ предводена од неговиот потстанар.

Соња сфаќа дека паранојата на татко ѝ станува патолошка, па ја напушта куќата. Илија и Ѓуро решаваат да ги заработат луѓето со кои се среќава Петар и од нив да изнудат признанија за нивните терористички намери. Петар наминува во куќата за да си го земе куферот бидејќи патува во странство, но Илија и Ѓуро го „апсат“ и го мачат да признае. Всушност, испитувањето на Петар за Илија е прилика да си ги каже неговите идеолошки уверувања, па во наплив на возбуда доживува инфаркт. Петар се обидува да избега, но Илија и така болен не се откажува од неговиот политички плен...

По успехот со КОЈ ТОА ТАМУ ПЕЕ и МАРАТОНЦИТЕ ГО ТРЧААТ ПОЧЕСНИОТ КРУГ тандемот Шијан-Ковачевиќ се раздвои, но беше создаден нов авторски тандем: Ковачевиќ е коредисејер со Божидар Николиќ, кинематограферот на овој и претходните два наслови. На фестивалот во Пула 1984 БАЛКАНСКИ ШПИОН ја освои „Златната арена“ за најдобар филм, а Бата Стојковиќ за најдобра машка улога.

Од интернационалните успеси треба да се издвојат наградите за Стојковиќ на фестивалот во Фаро (познат и како „Островот на Ингмар Бергман“) и за сценаристот Ковачевиќ на фестивалот во Монтреал.

Возрасна категорија: 12 години
Влезница: 100 денари

7 МАЈ (САБОТА), 19:00 ч.**НАЦИОНАЛНА КЛАСА****(Nacionalna klasa / National Class Category Up to 785 Ccm)**

Игран филм, Србија

1979, 105 мин., колор, ДЦП

Режија: Горан Марковиќ (Goran Marković)

Сценарио: Горан Марковиќ (Goran Marković)

Улоги: Драган Николиќ, Богдан Диклиќ, Горица Поповиќ, Раде Марковиќ, Оливера Марковиќ

(Dragan Nikolić, Bogdan Diklić, Gorica Popović, Rade Marković, Olivera Marković)

Бранимир Митровиќ (Николиќ) е автомобилски тркач од Белград, кој со својата „Застава 750“ (популарното фико) се натпреварува во „националната класа“ во која учествуваат автомобили со запремени на моторот до 785 кубни сантиметри. Го носи прекарот Флојд според неговиот идол во „Формула 1“ и избегнува секаква одговорност во животот, иако има 27 години.

Флојд е во долга врска со девојката Шилја (Поповиќ). Но, Флојд има други грижи: како да го освои последниот шампионат во категоријата на „фиковците“ и како повторно да го избегне одењето во Југословенската народна армија. Пред последната трка во сезоната, тој се наоѓа на второто место и мора да победи за да биде шампион.

За да ја избегне воената обврска, Флојд се обидува да се запише на глума на Академијата, при што запознава една убава девојка. Истовремено, еден негов пријател го запознава со младото момче Миле (Диклиќ) кој има болни бубрези: познајниците го викаат „рент-а-бубрег“ бидејќи тој дава урина на медицинскиот преглед наместо регрутите кои сакаат да го одбегнат служењето на воениот рок. Меѓутоа, урината покажува дека Миле во меѓувреме оздравел, така што Флојд мора да се јави во касарната. Истовремено, по објавувањето на Шилја дека е бремена и настојувањата на нејзините родители и родителите на Флојд набрзина да се организира свадба, сега Флојд сака што порано да замине во војска за да ја избегне. Не му успева, и свадбата е закажана ден по финалната трка...

Сторијата на НАЦИОНАЛНА КЛАСА е инспирирана од светот на белградските автомобилски тркачи, а меѓу нив и од познатиот режисер Бранко Балетиќ, кој учествувал на трки пред професионалното занимање со филм. Неговиот прекар бил Фојт, па бил инспирација и за името на ликот Флојд на Николиќ. Во филмот биле ангажирани двајца дублери во атрактивните сцени со тркачките „фиковци“. Павле Комненовиќ, тогаш водечки југословенски автомобилски ас со интернационални успеси, го дублирал Флојд, но и неговиот најголем ривал во филмот. Комненовиќ на филмската екипа им ги позајмил атрактивната возачка кацига, професионалните противпожарни ракавици и комбинезони. Другиот дублер е Милорад Јакшиќ-Фанѓо, познат српски директор на фотографија и расен автомобилски тркач, кој учествува во градските сцени со лудите маневри на Флојд.

Музиката на Симјановиќ доживеа и успешен дискографски албум: текстовите за песните ги напишала Марина Туцаковиќ, а учествуваат пејачите Дадо Топиќ, Оливер Мандиќ, Слаѓана Милошевиќ, Оливер Драгоевиќ, Зумрета Мициќ-Зузи, бендот „Лабораторија звука“ (Пеѓа Вранешевиќ)...

Возрасна категорија: 12 години**Влезница: 100 денари**

7 МАЈ (САБОТА), 21:00 ч.

ПЛАСТИЧЕН ИСУС (Plastični Isus / Plastic Jesus)

Игран филм, Србија

1971, 74 мин., колор/црно-бел, ДЦП

Режија: Лазар Стојановиќ (Lazar Stojanović)

Сценарио: Лазар Стојановиќ (Lazar Stojanović)

Улоги: Томислав Готовац, Вукица Ѓилас, Светлана Глигоријевиќ
(Tomislav Gotovac, Vukica Đilas, Svetlana Gligorijević)

ПЛАСТИЧЕН ИСУС е еден од најконтроверзните југословенски филмови, снимен како дипломски труд на авторот Стојановиќ. Пред премиера бил забранет и ставен во бункер. Ова е единствениот филм во југословенската кинематографија чиј режисер бил обвинет за непријателска „пропаганда“ и во 1973 година бил осуден на затворска казна во траење од три години, а неговите професори, филмските режисери Александар Петровиќ и Живоин Павловиќ биле избркани од белградската филмска академија.

Том (го игра Готовац) е млад уметник од Загреб без средства за живот и се обидува да се занимава со филм во Белград. Успева некако да преживува, а притоа има врски со повеќе жени. Том не верува во ништо, не почитува режим, сила, водач и идеологија и затоа постојано е во конфликт со власта, а едно време живее како бездомник, поради што е приведен од милицијата. Откако го напушта една згодна Американка, Том започнува врска со жена чиј маж работи во странство. Кога и таа ќе го исфрли од станот, Том се сели кај сестрата на нејзиниот маж, но таа љубовна врска ќе му создаде најголеми неволји...

Паралелно со главното дејство, во филмот се монтирани и бројни архивски снимки поврзани со студентските демонстрации 1968 во Југославија, четниците, усташите, Хитлер и Тито со кои се прави споредба меѓу различните режими. Во филмот е снимена реалната венчавка на режисерот Љубиша Ристиќ, тогаш близок пријател на авторот, на која присуствувале бројни претставници од Комунистичката партија, ЈНА и државната безбедност. Според толкувањата на некои историчари на филмот, токму таа сцена била причината за забранувањето на филмот и затворската казна за Стојановиќ.

Во ПЛАСТИЧЕН ИСУС за првпат во југословенскиот филм се тематизираат хомосексуалноста и промискуитетот: загребскиот концептуелен уметник Готовац за првпат се појавува гол во кадар и се бакнува со други мажи. ПЛАСТИЧЕН ИСУС спаѓа во т.н. „црн бран“ на југословенскиот филм и кога по две децении од неговото снимање е прикажан повторно е забранет, а Стојановиќ по втор пат осуден на затворска казна.

ПЛАСТИЧЕН ИСУС во 1991 година ја доби наградата на ФИПРЕСЦИ на фестивалот во Монреал.

Возрасна категорија: 12 години
Влезница: 100 денари

АНТОЛОГИЈА НА СРПСКИОТ ФИЛМ - ПРОГРАМА

5 МАЈ (ЧЕТВРТОК), 19:00 ч.

КОЈ ТОА ТАМУ ПЕЕ? (Ko to tamo peva? / Who is Singing There?)

Игран филм, Србија

1980, 86 мин., колор, ДЦП

Режија: Слободан Шијан (Slobodan Šijan)

Сценарио: Душан Ковачевиќ (Dušan Kovačević)

Улоги: Павле Вуисиќ, Александар Берчек, Данило Бата Стојковиќ, Бора Тодоровиќ, Драган Николиќ (Pavle Vuisić, Aleksandar Berček, Danilo Bata Stojković, Bora Todorović, Dragan Nikolić)

5 МАЈ (ЧЕТВРТОК), 21:00 ч.

11 МАЈ (СРЕДА), 19:00 ч.

МАРАТОНЦИТЕ ГО ТРЧААТ ПОЧЕСНИОТ КРУГ (Maratonci trče počasni krug / The Marathon Family)

Игран филм, Србија

1982, 92 мин., колор, ДЦП

Режија: Слободан Шијан (Slobodan Šijan)

Сценарио: Душан Ковачевиќ (Dušan Kovačević)

Улоги: Богдан Диклиќ, Данило Бата Стојковиќ, Павле Вуисиќ, Мија Алексиќ, Јелисавета Сека Сабљиќ, Бора Тодоровиќ, Зоран Радмиловиќ (Bogdan Diklič, Danilo Bata Stojković, Pavle Vuisić, Mija Aleksić, Jelisaveta Seka Sablijić, Bora Todorović, Zoran Radmilović)

6 МАЈ (ПЕТОК), 19:00 ч.

ЛАЖЛИВО ЛЕТО '68 (Varljivo leto '68 / The Elusive Summer of '68)

Игран филм, Србија

1984, 91 мин., колор, ДЦП

Режија: Горан Паскаљевиќ (Goran Paskaljević)

Сценарио: Гордан Михиќ (Gordan Mihić)

Улоги: Славко Штимац, Данило Бата Стојковиќ, Милосав Мија Алексиќ, Мира Бањац, Ивана Михиќ, Сања Вејновиќ, Неда Арнериќ, Драгана Варагиќ (Slavko Štimac, Danilo Bata Stojković, Milosav Mija Aleksić, Mira Banjac, Ivana Mihić, Sanja Vejnović, Neda Arnerić, Dragana Varagić)

6 МАЈ (ПЕТОК), 21:00 ч.

БАЛКАНСКИ ШПИОН (Balkanski špijun / Balkan Spy)

Игран филм, Србија

1984, 95 мин., колор, ДЦП

Режија: Душан Ковачевиќ, Божидар Николиќ (Dušan Kovačević, Božidar Nikolić)

Сценарио: Душан Ковачевиќ (Dušan Kovačević)

Улоги: Данило Бата Стојковиќ, Мира Бањац, Бора Тодоровиќ, Соња Савиќ, Звонимир Звонко Лепетиќ (Danilo Bata Stojković, Mira Banjac, Bora Todorović, Sonja Savić, Zvonimir Zvonko Lepetić)

7 МАЈ (САБОТА), 19:00 ч.

НАЦИОНАЛНА КЛАСА (Nacionalna klasa / National Class Category Up to 785 Ccm)

Игран филм, Србија

1979, 105 мин., колор, ДЦП

Режија: Горан Марковиќ (Goran Marković)

Сценарио: Горан Марковиќ (Goran Marković)

Улоги: Драган Николиќ, Богдан Диклиќ, Горица Поповиќ, Раде Марковиќ, Оливера Марковиќ (Dragan Nikolić, Bogdan Diklič, Gorica Popović, Rade Marković, Olivera Marković)

7 МАЈ (САБОТА), 21:00 ч.

ПЛАСТИЧЕН ИСУС (Plastični Isus / Plastic Jesus)

Игран филм, Србија

1971, 74 мин., колор/црно-бел, ДЦП

Режија: Лазар Стојановиќ (Lazar Stojanović)

Сценарио: Лазар Стојановиќ (Lazar Stojanović)

Улоги: Томислав Готовац, Вукица Ѓилас, Светлана Глигоријевиќ
(Tomislav Gotovac, Vukica Đilas, Svetlana Gligoriјеvić)

9 МАЈ (ПОНЕДЕЛНИК), 19:00 ч.

КОГА ЌЕ БИДАМ МРТОВ И БЕЛ (Kad budem mrtav i beo / When I Am Dead and Gone)

Игран филм, Србија

1967, 79 мин., црно-бел, ДЦП

Режија: Живоин Павловиќ (Živojin Pavlović)

Сценарио: Гордан Михиќ, Љубиша Козомара (Ljubiša Kozomara, Gordan Mihić)

Улоги: Драган Николиќ, Слободан Алигрудиќ, Миодраг Андриќ, Северин Бијелиќ, Неда Спасојевиќ,
Ружица Сокиќ (Dragan Nikolić, Slobodan Aligrudić, Miodrag Andrić, Severin Bijelić, Neda Spasojević, Ružica Sokić)

9 МАЈ (ПОНЕДЕЛНИК), 21:00 ч.

**ЉУБОВЕН СЛУЧАЈ ИЛИ ТРАГЕДИЈАТА НА СЛУЖБЕНИЧКАТА ВО ПТТ
(Ljubavni slučaj ili tragedija sluzbenice P.T.T. /
Love Affair, or The Case of the Missing Switchboard Operator)**

Игран филм, Србија

1967, 70 мин., црно-бел, ДЦП

Режија: Душан Макавеев (Dušan Makavejev)

Сценарио: Душан Макавеев, Бранко Вучиќевиќ (Dušan Makavejev, Branko Vučićević)

Улоги: Ева Рас, Слободан Алигрудиќ, Миодраг Андриќ, Ружица Сокиќ
(Eva Ras, Slobodan Aligrudić, Ružica Sokić, Miodrag Andrić)

10 МАЈ (ВТОРНИК), 19:00 ч.

ВЕНЕЦОТ НА ПЕТРИЈА (Petrijin venac / Petria's Wreath)

Игран филм, Србија

1980, 99 мин., колор, ДЦП

Режија: Срѓан Карановиќ (Srđan Karanović)

Сценарио: Срѓан Карановиќ, Рајко Грлиќ (Srđan Karanović, Rajko Grlić)

Улоги: Мирјана Карановиќ, Драган Максимовиќ, Павле Вуисиќ, Марко Николиќ, Оливера Марковиќ
(Mirjana Karanović, Dragan Maksimović, Pavle Vujisić, Marko Nikolić, Olivera Marković)

10 МАЈ (ВТОРНИК), 21:00 ч.

ЉУБОВ И МОДА (Ljubav i moda / Love and fashion)

Игран филм, Србија

1960, 105 мин., колор, ДЦП

Режија: Љубомир Радичевиќ (Ljubomir Radićević)

Сценарио: Ненад Јовичиќ, Љубомир Радичевиќ (Nenad Jović, Ljubomir Radićević)

Улоги: Беба Лончар, Душан Булаиќ, Мија Алексиќ, Миодраг Петровиќ-Чкаља, Северин Бијелиќ, Милош Жутиќ
(Beba Lončar, Dušan Bulajić, Mija Aleksić, Miodrag Petrović Čkalja, Severin Bijelić, Miloš Žutić)

11 МАЈ (СРЕДА), 21:00 ч.

ДАВИТЕЛ ПРОТИВ ДАВИТЕЛОТ (Davitelj protiv davitelja / Strangler vs. Strangler)

Игран филм, Србија

1984, 93 мин., колор, ДЦП

Режија: Слободан Шијан (Slobodan Šijan)

Сценарио: Небојша Пајкиќ, Слободан Шијан (Nebojša Rajkić, Slobodan Šijan)

Улоги: Ташко Начиќ, Никола Симиќ, Срѓан Шапер, Рахела Ферари, Соња Савиќ
(Taško Načić, Nikola Simić, Srđan Saper, Rahela Ferrari, Sonja Savić)

9 МАЈ (ПОНЕДЕЛНИК), 19:00 ч.

КОГА ЌЕ БИДАМ МРТОВ И БЕЛ

(Kad budem mrtav i beo / When I Am Dead and Gone)

Игран филм, Србија

1967, 79 мин., црно-бел, ДЦП

Режија: Живоин Павловиќ (Živojin Pavlović)

Сценарио: Гордан Михиќ, Љубиша Козомара (Ljubiša Kozomara, Gordan Mihić)

Улоги: Драган Николиќ, Слободан Алигрудиќ, Миодраг Андриќ, Северин Бијелиќ, Неда Спасојевиќ,

Руџица Сокиќ (Dragan Nikolić, Slobodan Aligrudić, Miodrag Andrić, Severin Bijelić, Neda Spasojević, Ružica Sokić)

Јанко Бугарски, познат како Џими Барка (Николиќ), заедно со својата девојка Лилица (Спасоевиќ), мора да ја напушти привремената работа као сезонски работник. Неговата мајка е сиромашна перачка и не може да му помогне, а тој не може да најде работа во фабриките.

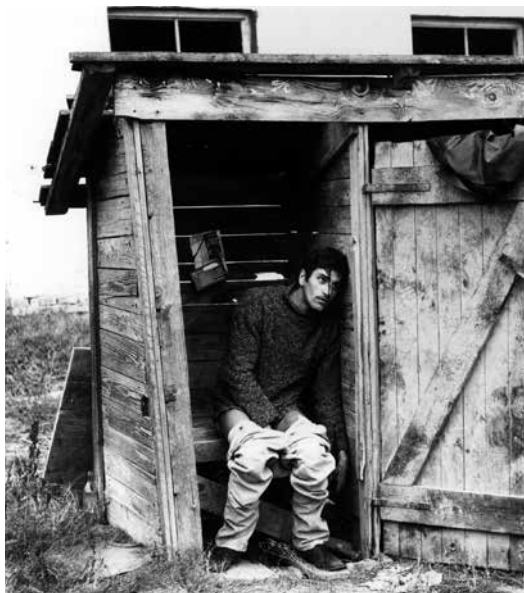
Џими ќе ги ограби работниците на едно градилиште и, бегајќи, останува без Лилица. Ја среќава кафанската пејачка Душка (Сокиќ), станува нејзин љубовник и самиот учи да пее. Иако пее лошо, тој патува по малите места, пеејќи на панаѓурице и на приредбите во воените касарни. Во едно место ја среќава младата заботехничарка Бојана и со неа оди во Белград на натпреварот на младите пејачи. Таму, наместо аплаузи и афирмација, него го дочекуваат со свирежи и со навреди.

Џими бега и на еден брод повторно ја среќава Лилица, која живее од ситни кражби и од симулирање дека е бремена. Тие одат кај Милутин (Алигрудиќ), управникот на поранешното градилиште и го уценуваат со приказната дека Лилица го носи неговото дете. Милутин открива дека е измамен и ја напаѓа Лилица, но Џими го спречува, а потоа го исмева пред работниците. Понижен и изнервиран, директорот ја грабнува пушката со намера да го убие Џими...

КОГА ЌЕ БИДАМ МРТОВ И БЕЛ се смета за еден од најзначајните филмови на југословенскиот „црн бран“. На Пулскиот филмски фестивал филмот ја освоил „Златната арена“, а Павловиќ ја добил наградата за најдобар режисер во Пула и на фестивалот во Карлови Вари, Чешка.

Возрасна категорија: 12 години

Влезница: 100 денари

9 МАЈ (ПОНЕДЕЛНИК), 21:00 ч.

ЉУБОВЕН СЛУЧАЈ ИЛИ ТРАГЕДИЈАТА НА СЛУЖБЕНИЧКАТА ВО ПТТ
(Ljubavni slucaj ili tragedija sluzbenice P.T.T. / Love Affair, or The Case of the Missing Switchboard Operator)

Игран филм, Србија

1967, 70 мин., црно-бел, ДЦП

Режија: Душан Макавеев (Dušan Makavejev)

Сценарио: Душан Макавеев, Бранко Вучићевиќ (Dušan Makavejev, Branko Vučićević)

Улоги: Ева Рас, Слободан Алигрудиќ, Миодраг Андриќ, Ружица Сокиќ

(Eva Ras, Slobodan Aligrudić, Ružica Sokić; Miodrag Andrić)

Младата службеничка во ПТТ ќе започне љубовна врска со сериозно момче. Но, за време на неговото отсуство, таа ќе се впушти во сексуална врска со нејзин колега од работа. Девојката ќе остане бремена и по враќањето на нејзиното момче од службен пат ќе дојде до судир меѓу нив...

ЉУБОВЕН СЛУЧАЈ ИЛИ ТРАГЕДИЈАТА НА СЛУЖБЕНИЧКАТА ВО ПТТ е уште еден филм од „црниот бран“, снимен 1967 година, која се смета за најплодна и најлиберална година во ексјугословенската кинематографија. Макавеев во овој филм продолжува со користењето метафори и асоцијации за тогашната политичка ситуација во земјата, па станува еден од авторите од „црниот бран“ што стигнуваат на „црната листа“ на политички неподобни филмации.

Во филмот учествува и првиот српски сексолог и научник со светско реноме, д-р Александар Костиќ, кој се игра себеси и говори за сексуалноста на човекот. Д-р Костиќ е татко на познатиот и успешен композитор на филмска музика Воислав Воки Костиќ, автор на музиката во повеќе од 100 филмски и телевизиски проекти, меѓу кои и КОЈ ТОА ТАМУ ПЕЕ.

Филмот на Макавеев не поминал без неволји ниту во светот: дистрибутерот во Велика Британија барал да се исечат некои сцени, а британските гледачи ја виделе интегралната верзија на овој филм во видеизданието објавено 1996 година.

Возрасна категорија: 12 години
Влезница: 100 денари

10 МАЈ (ВТОРНИК), 19:00 ч.

ВЕНЕЦОТ НА ПЕТРИЈА **(Petrijin venac / Petria's Wreath)**

Игран филм, Србија

1980, 99 мин., колор, ДЦП

Режија: Срѓан Карановиќ (Srđan Karanović)

Сценарио: Срѓан Карановиќ, Рајко Грлиќ (Srđan Karanović, Rajko Grlić)

Улоги: Мирјана Карановиќ, Драган Максимовиќ, Павле Вуисиќ, Марко Николиќ, Оливера Марковиќ
(Mirjana Karanović, Dragan Maksimović, Pavle Vujisić, Marko Nikolić, Olivera Marković)

Во малото рударско гратче во Србија ја следиме животната приказна на старицата Петрија, од периодот пред Втората светска војна, воениот и повоеениот период. Петрија е неписмена и скромна селанка, а нејзиниот живот трагичен и полн со самотија, тага и разочарувања. Петрија раскажува за нејзините тројца мажи кои ги сакала. Но, дали и тие ја сакале неа?

Во улогата на Петрија блеска дебитантката Мирјана Карановиќ, тогаш 23-годишна студентка по глума на белградската Академија за време на реализација на филмот. Истото презиме со режисерот е чиста случајност. Режисерот Карановиќ, како и во неколку претходни и подоцнежни филмови, како косценарист го има својот колега и пријател од прашката академија ФМУ, Рајко Грлиќ (Rajko Grlić), секако еднакво познато име во хрватската и ексјугословенската кинематографија.

Филмот е снимен според истоимениот роман на Драгослав Михајловиќ (Dragoslav Mihajlović), автор на неколку исклучителни дела од жанрот на документарната проза. Доследен на веристичкиот стил во овој филм, Карановиќ во екранизацијата ја користи натуршчикот Даринка Живковиќ во ликот на старата Петрија како наратор.

На филмскиот фестивал во Пула ВЕНЕЦОТ НА ПЕТРИЈА се закити со наградата за најдобар филм, а Мирјана Карановиќ беше најдобра актерка. Можеби вреди да се спомене како куриозитет изјавата на Карановиќ дека по добиената „Златна арена“ главно добивала пораки со сочувства наместо честитки од колегите. Ја уверувале дека најголемата награда за тогашната студентка по глума е проклетство, и дека веќе нема да добива понуди да снима главни улоги. Делумно биле во право бидејќи следната главна улога ја добила дури по пет години, во ТАТКО НА СЛУЖБЕН ПАТ (Otac na službenom putu, 1985) на Емир Кустурица (Emir Kusturica).

Возрасна категорија: 12 години

Влезница: 100 денари

10 МАЈ (ВТОРНИК), 21:00 ч.

ЉУБОВ И МОДА **(Ljubav i moda / Love and fashion)**

Игран филм, Србија
1960, 105 мин., колор, ДЦП

Режија: Љубомир Радичевиќ (Ljubomir Radičević)

Сценарио: Ненад Јовичиќ, Љубомир Радичевиќ (Nenad Jovičić, Ljubomir Radičević)

Улоги: Беба Лончар, Душан Булаиќ, Мија Алексиќ, Миодраг Петровиќ-Чкаља, Северин Бијелиќ, Милош Жутиќ (Beba Lončar, Dušan Bulajić, Mija Aleksić, Miodrag Petrović Čkalja, Severin Bijelić, Miloš Žutić)

Група студенти сакаат да заработат пари за одржување на аеро-митинг, па организираат модна ревија за претпријатието „Југошиќ“. Иако се служат со ситни измами, нивната цел е благородна: ревијата е успешно реализирана и никој нема да претрпи штета. Во центарот на приказната се студентката Соња (Лончар) и модниот креатор Бора (Булаиќ) кои се постојано во кавга, но на крајот ќе ги решат меѓусебните несогласувања...

Убавата Беба (Десанка) Лончар е еден од примерите на „девојка од соседството“ (слично како Неда Арнериќ) која ја користи шансата како тинејџерка да направи актерска кариера во југословенскиот филм, подоцна и интернационална кариера. Музиката од филмот станала меѓа популарна во 1960-тите и ја исполнуваат тогашните ѕвезди во подем Иво Робиќ, Габи Новак (Ivo Robić, Gabi Novak), а епизодна улога има и кантавторот Арсен Дедиќ (Arsen Dedić)...

Евергрин песната „Девојко мала“ ја изведува актерот Властимир Ѓуза Стоиљковиќ (Vlastimir Đuza Stojiljković), а во 1980-тите ја препеја групата „Идоли“. Каверот на „Идоли“ има грешка во текстот. Членовите на бендот ја снимале песната во загребски „Југотон“, но не го знаеле точно текстот, а термините за снимање ги притискале; Срѓан Шапер се познавал со актерот Ѓуза, и му телефонираше да го замоли да им го изрецира текстот; било рано наутро, Ѓуза се уште бил сонлив, па два стиха не се идентични како оригиналот...

Возрасна категорија: 12 години
Влезница: 100 денари

11 МАЈ (СРЕДА), 21:00 ч.**ДАВИТЕЛ ПРОТИВ ДАВИТЕЛОТ
(Davitelj protiv davitelja / Strangler vs. Strangler)**

Игран филм, Србија

1984, 93 мин., колор, ДЦП

Режија: Слободан Шијан (Slobodan Šijan)

Сценарио: Небојша Пајкиќ, Слободан Шијан (Nebojša Pajkić, Slobodan Šijan)

Улоги: Ташко Начиќ, Никола Симиќ, Срѓан Шапер, Рахела Ферари, Соња Савиќ

(Taško Načić, Nikola Simić, Srđan Saper, Rahela Ferari, Sonja Savić)

Главниот лик во филмот, Пера Митиќ (Начиќ) е уличен продавач на цвеќе. Живее беден и неисполнет живот во запуштениот стан со неговата стара мајка (Ферари). Пера започнува да убива млади девојки, давејќи ги со раце. Полицијата предводена од инспекторот Страхиниќ (Симиќ) започнува истрага за злосторствата, гонејќи го серискиот убиец. Самобендисаниот рок-музичар Спиридон (Шапер), припадник на „старобелградска“ граѓанска класа, мисли дека е телепатски поврзан со полицијата, а во приказната е вплетена и темпераментната радио-водителка Софија (Савиќ)...

Ташко Начиќ во улогата на давителот Пера стекна статус меѓу филмофилите. Делува како куриозитет што ова е неговата прва главна улога на филм, иако Начиќ е еден од најблагородните епизодисти во српската кинематографија. Тој има забележителна епизода и во македонската црна комедија ВИКЕНД НА МРТОВЦИ (1988) на Коле Ангеловски и една од кулните реплики: „Сите ќе умрете!“.

Со ДАВИТЕЛ ПРОТИВ ДАВИТЕЛОТ режисерот му се враќа на жанрот црна комедија како во неговите прва два филма КОЈ ТОА ТАМУ ПЕЕ (Ko to tamo peva) и МАРАТОНЦИТЕ ГО ТРЧААТ ПОЧЕСНИОТ КРУГ (Maratonci trče ročasni krug). Сценариото за овој филм Шијан го работи со Небојша Пајкиќ (Nebojša Pajkić), филмски критичар и сценарист, подоцна професор по монтажа на филмската академија во Белград.

Во секој случај, и овој четврти наслов во филмографијата на Шијан е полн со омажи на саканите жанрови, автори и филмови од светската кинематографија, со референци на насловите за сериски убијци од класичната и современата ера, како ПСИХО (Psiho) на Алфред Хичкок (Alfred Hitchcock). Но, и со автореференци: ликот Спиридон е фронтмен на бендот ВИС „Симболи“, што несомнено асоцира на самиот Шапер и ВИС „Идоли“. Токму „Идоли“ ја компонирале песната „Бејби“ за филмот. Самата кратенка ВИС пред името на бендот „Идоли“ (вокално-инструментален состав) е еден вид омаж на музичките групи кои ги прават пионерските чекори во српската (и ексјугословенската) поп-рок музика во 60-тите години од минатиот век, и често ја имале пред името на бендот.

На филмскиот фестивал во Пула филмот на Шијан освои „Златни ацени“ за најдобра сценографија и звук, а филмот беше дел од натпреварувачката конкуренција на филмскиот фестивал во Чикаго (САД).

Возрасна категорија: 12 години**Влезница: 100 денари**

М-р Гена Теодосиевска

Српскиот филм никогаш не бил само филм, туку и начин на живеење, еден вид rock n' roll на српскиот извонреден и незапирлив дух при создавање и креирање. Овој дух подразбира силен и уверлив hard-core порив кој постојано е во потрага по сцената за себе, потреба од искажување и покажување на став, идеја, дирекција на активност, желба за слобода во изразувањето на мислата, желба за постигнување на социјална правда, желба за видливост на невидливите, за големата улога на малиот човек во едно општество. Филмот само го продуцираше пакетот од уметничките вештини на поголем број уметници од сите полиња на уметноста, пред сè, мислам на литературата, театарот, музиката, ликовната уметност, фотографијата. Филмот само го засили фактот дека во Србија твори авангардата на тогаш југословенскиот простор.

Но во филмот, можеби малку субјективно, би ги издвоила миленикот на југословенската филмска публика - скромниот, а велик Слободан Шијан, сликар, филмски и ТВ режисер, сценарист и филмски критичар, којшто во 75-тата година од својот живот стана член на САНУ, личност што се одликува со сè уште ненадмината смисла за хумор и искричав талент за филмска алегија во најгледаните црни комедии **МАРАТОНЦИТЕ ГО ТРЧААТ ПОЧЕСНИОТ КРУГ** и **ДАВИТЕЛ ПРОТИВ ДАВИТЕЛОТ**, природен талент, студент на Живоин Павловиќ, визуелец, но и мислител, секогаш свој и спокојно решителен. Потоа, и смелиот и одважен Лазар Стојановиќ - новинар, филозоф, филмски режисер, сценарист и критичар на политичкото миље, основачи водач на студентското движење и протестите во 1968-та, кој во 1972 година жестоко се втурна во чувствителните теми кои општеството не сака да ги види и да признае дека постојат, а камо ли дека треба да се решаваат, неговиот филм **ПЛАСТИЧНИОТ ИСУС** ја одбележа неговата кариера, но и ден-денес предизвикува големо внимание, не само заради експерименталниот филмски концепт, туку и заради компаративното вмрежување на театарот, визуелната уметност, перформансот и филмот, тоа е филм за филмот. Главниот протагонист, мултимедијалниот уметник Томислав Готовац придонесува на публиката да ѝ се доближат сите тегоби во животот на еден автор и неговата тврдглава навика да дава и да зема, но не и да придонесува.

Божидар Бота Николиќ, режисер и кинематографер, секогаш близок со сите доблисти и пороци на обичниот човек, филмација кој мислеше дека светот е мал за секој добар филмски уметник и дека Холивуд секогаш ќе ни биде на дофат. Живоин Павловиќ, филмски режисер кој зад себе како творештво остави 15 играчки филмови и објавил 32 книги и еден несреќно недовршен филм **ДРЖАВА НА МРТВИТЕ**, за кој постојат неколку верзии како се завршил, но затоа сите студенти

на Академијата за драмски уметности го сакаа филмот КОГА ЌЕ БИДАМ МРТОВ И БЕЛ. Павловиќ преку сториите за суровиот живот на работничката класа го осудува системот што доведува до пропаст на личноста на секој план, тој им го пробива „патот“ на антихероите. Неговите филмови го следат дискурсот на сиромаштијата која е причина за тотален колапс на човечките вредности.

Следуваат претставниците на „Прашката школа“, оние од кои сите ние учевме како да гледаме и да сфаќаме филм, Горан Марковиќ, Горан Паскаљевиќ, двајцата влегувајќи во наративите на минатото и современото живеење, особено за поединецот и неговата фрагилност во време на илузии и надежи. Душан Макавеев, поборник и предводник на црниот филмски бран, кој по Франција ја освојува Југославија, познатиот филмски „дрзник“, кој преку своите филмови си поигрува и ги поместува поимањата и поставените граници за политичките и сексуалните табуа, ги потенцира и критикува националните митови, но не бега од нив. Тој станува непожелен по неговиот филм МИСТЕРИИТЕ НА ОРГАНИЗМОТ, така што заминува во Европа, а потоа во Америка и Канада. Во Белград се враќа пред неговата смрт во 2019 година.

Да не го забораваме и Александар Петровиќ, чиј филм СОБИРАЧИ НА ПЕРДУВИ одбележа цела една генерација филмски автори, за да потоа биде цитиран и да влезе во светската антологија на најинтересни arthouse филмови на 20-тиот век. На сите овие филмски автори воопшто не им одело лесно, напротив, имаме и историски факти за тоа, колку на овие креативци им се одземало делото, им било забранувано, биле казнувани, затворани, „плукани“ и негирани од послушниците на било која власт, забранувани со години, не им се давале последните средства да го завршат филмот, „се држеле на краток ланец“, само и само да не го завршат тој и тој филм. Но, упорноста, љубовта и желбата да се направи филмот, да се испразни таа ментална фиока со таа сторија бидејќи е важна токму тогаш и на тој начин, е неверојатно привлечна за секој проследувач на една национална историја на филмот.

Во оваа филмска програма што ќе имаме среќа да ја изгледаме во Кинотеката на Република Северна Македонија, а благодаревќи на Југословенската Кинотека од Белград, вклучени се сите наведени теми и настани, некои фиктивни, некои фантазмагорични, некои верни на настаните, некои сурово вистински, но сите тие во своите стории и режисерски концепции ја носат главната одлика на српскиот филм: самокритиката и критиката. Тоа во филмовите на српските филмации е препознатлив лајт мотив, неодминлив прерогатив.

За ова не се потребни аргументи при утврдување на теза, туку доволно е да се изгледа по еден филм во српска продукција од секоја декада од почетокот на киноприкажувањето во Србија, па до денес. А тоа значи од некаде 1911 година по реализирањето на првиот српски игран филм па сè до оваа 2022, сто и единаесет (111) години традиција во филмска уметност, која денес во Србија сè повеќе

е индустрија. Не дека терминот индустрија го потенцирам пејоративно, секако не, само ја нагласувам значителната по квантитет филмска продукција во Србија, финансиската потенција, но и моќната дистрибутереска мрежа што се разви последниве триесетина години по распадот на Југославија.

Да не заборавиме да го споменеме и фактот дека Република Србија не само што не го запостави киноприкажувањето во градовите вон главната престолнина, туку стратешки и технолошки ја осовремени базата која постоеше во Домовите и Центрите за култура во помалите градови и села. Така што, сега во Србија лесно можете да прикажете и видите филм направен во најновата технологија не само во големите безлични Cinerplex сали и молови, туку и во помалите места, навидум вон главните културни случувања. Од оваа дистанца звучи неверојатен фактот дека веднаш по прикажувањето на првите филмски материјали во Франција, во белградската кафена „Кај златниот крст“, соработници на браќата Лимиер летото 1896 година ѝ го прикажуваат првиот филм на насобраната публика. Тоа било голема атракција за Балканот.

Фасцинација од подвижната слика, која еве сè уште трае, сè уште не доведува во недоумица, ни ја подгрева таа фасцинација. Кога само ќе потсетиме на фактот дека во Србија пред Втората светска војна постоеле 1514 патувачки и постојани кино прикажувања, а само во Војводина имало 88 кино сали, тоа говори многу за духот на таа средина, за неопходноста од другата слика на стварноста. Публиката била обземена од филмот, а неговото присуство во секојдневието на населението во Србија веќе станало и аопстанало како голема традиција.

Но, она што побудува почит е заложбата на сите одговорни институции во Република Србија во промовирањето на домашната филмска уметност како национално богатство. Тие институции, асоцијации, организации, невладини институции и секако видни и умни поединци, поединци со визија, ѝ дозволија „слободен влез“ на филмска магија која е подведена како популарна филмска култура, не запоставувајќи ја онаа независна авторска филмска сцена, што секоја култура треба да ја негува, а е вон некои mainstream движења и поимања за уметноста. Тука секако спаѓаат и arthouse филмовите, експерименталните филмови, видео уметноста, кои можеби и ќе бидат вклучени во програмите на филмските фестивали во Белград, Ниш, Палиќ, но ќе ги видите на фестивалот за алтернативна филмска уметност во Студентскиот град Alternativa film video или, пак, на некои од програмите во Студентскиот културен центар (SKC) , на Факултетот за драмски уметности во Белград и Нови Сад, но сигурно ќе можете да ги изгледате во прекрасната реновирана кино сала на Југословенската кинотека, која за мене е една од најдобро просторно и технички опремените во Југоисточна Европа (заедно со онаа во Будимпешта) - верувајте дека имав можност да ги видам повеќето од овие институции кои се грижат, го чуваат и го промовираат филмот во своите земји - а воедно е вистинско и беспрекорно удобно прибежиште за љубопитните филмски вљубеници.

За српскиот филм најмногу научив од медиумите во почетокот на осумдесеттите и деведесеттите години на минатиот век, особено од начинот на кој медиумите во онаа бивша Југославија го промовираа домашниот филм: дневните весници, неделниците и месечните специјализирани магазини за уметност, филм и култура, радио-емисиите и телевизиските емисии наменети за филм. Секако дека тука, пред сè, мислам на Божидар Зечевиќ, Небојша Ѓукелиќ, Ненад Полимац, Ранко Мунитиќ, Богдан Тирнаниќ, Дуња Блажевиќ, Станко Црнобрња, Михајло Вукобратовиќ, Раде Зеленовиќ, нашите Ѓорѓи Василевски, Благоја Куновски и Катица Трајковска Абјаниќ, но и големите интелектуални умови како што беа Игор Мандиќ, Јован Ќирилов, Данило Киш, Гордан Мухиќ, Васко Попа, кои некои од своите најинтересни философски есеи ги градеа на ликови и стории од филмовите на големите мајстори на филмот, како што беа Шијан, Ковачевиќ, Стојановиќ, Жилник, Макавеев, Павловиќ, Петровиќ, Николиќ, Карановиќ, Марковиќ, Паскаљевиќ, Зафрановиќ, Грлиќ, Кустурица, Бајиќ, Динко Туцаковиќ и други.

Не би погрешила кога би рекла дека историјата на современиот српски филм е тесно поврзана со историјата на југословенскиот филм. Филмовите на сите споменати добија голем број меѓународни признанија на најголемите и најпрестижните филмски фестивали, а до ден-денес фестивалите ширум светот прикажуваат нивни ретроспективи, учејќи ја својата публика преку тие филмови на значајните периоди од историјата на филмот на Европа. Затоа современите филмации од средната и помладата генерација филмски уметници од Србија, имаа и имаат од кого да го научат филмскиот занает. Затоа тие знаат да направат филм, можеби секој филм не е привлечен за сите, но бездруго занаетски е spaстрен. Овие филмски продукции не би биле тоа што се само со генијалните филмски режисерски мајсторски доблести, туку и заради големиот број на умешни сценаристи, расните актерски изведби, неповторливи, незаборавни и обмислени и технички квалитетни продукциски дизајни.

Публиката ги памети филмовите по актерските реплики, по маркантните ликови на актерите и актерките, по визуелниот креативен печат, по ефектната монтажа, по музиката што ја препознава за своја, по богатите историски костими, по пределите и локациите на кои се снимени... Публиката е чудно суштество, или нешто ја „покренува“ и престанува да дише или е рамнодушна дури и на генијалноста.

Вкусови, искуства, живот, но, пред сè, знаење. Знаење да се гледа филм. Бев присутна на ретроспективата на Горан Марковиќ во Карлови Вари, на еден од филмовите титлот на англиски доцнесе повеќе од пет минути. А тоа е долго, навистина долго, но никој не изреагира или, пак, негодуваше, а со сигурност знам дека таму не беа присутни гледачи само од Балканот, туку до мене седеа критичари од Италија, Грција и Египет. Филмскиот јазик е бесценета визуелна алатка која треба да нè доближи, зарем не?

• • • • •

„Да не беше Југословенската Киноотека, немаше да можам да го видам филмот на Лазар Стојановиќ ПЛАСТИЧЕН ИСУС, филм за кој повеќе што од оние од кои учев за филмот ми раскажуваа, меѓу кои мојот драг и омилен режисер во МТВ, Љуичо Тоџија, драматургот Русомир Бојдановски и сликарот Илија Пенушлиски, дојолку повеќе што лично го запознав Том Гошовац преку Брега Бебан и Хрвоје Хорватиќ. Имав среќа што до Белград тогаш имаше редовен ноќен воз од Скопје, па малку ќе описиеш, малку ќе помуабетиш, ќе испушиш една кутија цигари, ќе го процвакаш сендвичот што си го направил дома и, ете, веќе си во Белград на старајќа железничка станица, полна со нерасонети ликови и размачкана шминка, но во Белград си. Во текоти на денот ќе одиш во СКЦ на кафе за да видиш некоја интересна изложба, преку ден ќе скиташ наоколу со Даниела Пурешевски и колеги од РТС, вечерта ќе се навалиш удобно во киносалата на Југословенската Киноотека и ќе го одгледаш филмот, за потоа да одиш на концерт на Екаћерина Велика во СКЦ, каде што ќе уживаш да ја слушаш и гледаш Меи и Милан, а потоа назад на воз за да можеш да го описуваш филмот на Лазар Стојановиќ, повторно и повторно. Каде ли живеам јас, зар е ова само привид?“ (Г.Т. 1990)

• • • • •

КИНОТЕКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
KINOTEKA E REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT
CINEMATHEQUE OF REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA

Издавач:

Кинотека на Република Северна Македонија
ул. Никола Русински бр. 1, Скопје
п.фак: 16, Скопје
тел.: + 389 2 307 1814
+ 389 2 3065 968
факс: + 389 2 307 1813
e-mail: kinoteka@ukim.edu.mk
web: kinoteka.mk

За издавачот:

Владимир Ангелов

Уредник на изданието:

Стојан Синадинов

Реализација:

Кире Велков
Тихомир Кашмицовски
Миле Миленковски
Виолета Петрушевска
Бојан Станишиќ
Александра Младеновиќ
Петар Волнаровски
М-р Игор Старделов
Александар Трајковски
Зоран Трендафиловиќ
Соња Неделковска
Лидија Христова
Александар Василевски
Илија Павлов
Филип Лафазановски
М-р Дамјана Ивановска Патчева

Лектура:

Ѓорѓи Крстевски

Дизајн:

Игор Сековски

Печати:

Арт принт Студио

Телефон за резервации:

+ 389 2 3065 968
Резервирани билети се подигаат најдоцна
30 минути пред претставата.

КИНОТЕКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
KINOTEKA E REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT
CINEMATHEQUE OF REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA

АМБАСАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
АМБАСАДА НА РЕПУБЛИКА СРБИЈА
EMBASSY OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Република Северна Македонија
Министерство за култура

Republika e Maqedonisë së Veriut
Ministria e Kulturës

СПОНА

Културно-информативни центар Срба у Републици Македонији

EUROPA CINEMAS
CREATIVE EUROPE - MEDIA SUB-PROGRAMME